

dorstte hij er naar, de 'asfaltjeugd' der grote steden weer voor het Evangelie te winnen. Daarvoor gaf hij zich na zijn repatriëring grote moeite als directeur van de Amsterdamse Maatschappij voor Jongemannen (AMVJ) wier gebouw bij het Leidseplein een centrum werd van velerlei sociaal werk op grondslag van een Christendom dat bij Eykman geheel openstond voor de maatschappelijke noden. Hij had vele verbindingen in socialistische kringen; Koos Vorrink was een van zijn beste vrienden. Diens afschuw van het nationaal-socialisme werd door hem volkomen gedeeld. Eykman was een van de organisatoren van de grote collecte ten bate van de Joodse vluchtelingen die in december '38 gehouden werd. In Duitsland stond zijn naam genoteerd: het gebouw van zijn AMVJ was een van de eerste gebouwen die in Amsterdam door de *Wehrmacht* in beslag genomen werden.

Van de centrale betekenis van de antisemietische component in het nationaal-socialisme was Eykman zich ten volle bewust: toen hij begin juli als lid van de Amsterdamse luchtbescherming een soort Ariërverklaring ondertekenen moest, verscheurde hij als een der weinige Amsterdammers, en misschien wel als enige, het formulier. In diezelfde dagen was het dat hij zijn preek schreef waarin hij betoogde dat de 'nieuwbouw' waar van tal van kanten om geroepen werd, slechts zin had als hij plaats vond 'op het enig fundament, Jezus Christus, de Gekruiste'. Was dit al een algemene waarschuwing tegen onberaden nieuwlichterij, in andere passages werd Eykman concreter. Hij herinnerde aan het verraad van Judas. 'Wij kennen het verraad uit de historie van elk land . . . Wij kennen dit verraad helaas ook in onze historie. Wij hebben in onze historie ook een Rennenberg die zijn stad aan de vijand verried' – en, vulde zijn auditorium aan: een Mussert. Elke vergoding van 'bloed' of 'ras' werd door Eykman verworpen: 'Voor iedereen die ooit één woord in de Bijbel gelezen heeft, is het duidelijk dat God het Joodse volk en het Joodse ras als een zegen in de wereld gewild heeft.' Tot geestelijk verzet riep hij op, eigenlijk ook tot daadwerkelijk verzet zodra de bezetter de normen van recht en menselijkheid zou schenden: 'Men (moet) Gode meer gehoorzamen dan de mensen. Op dit punt zullen wij hopelijk geen moeilijkheden krijgen.' Miljoenen Nederlandse Christenen die elke zondag ter kerke togen in een 'aantal dat nog nooit door welke kunstmatig opgetrommelde demonstratie-optocht ook overtroffen is', waren, zo eindigde Eykman,

'bereid te bouwen, als men dat graag horen wil: nieuw te bouwen. Ik zeg liever: voort te bouwen, verder te bouwen eerst onder de druk van de bezettende macht die God over ons in Zijn donkere Raad heeft toegelaten, straks, geve het God, in volle vrijheid. Doorbouwen. Verder bouwen. Hier en daar ook anders bouwen